

Gregorianska kalendern

Gregorianska kalendern eller nya stilen är den kalender som används i de flesta av jordens länder. Den föreslogs av Aloysius Lilius och antogs av påven Gregorius XIII den 24 februari 1582 genom bullan 'Inter gravissimas', som en mindre ändring av den julianska kalendern. *(dock ej av Sverige som då var protestantiskt)*

Källa för nedanstående text: [Högtider och traditioner](https://hogtider.wordpress.com/) / https://hogtider.wordpress.com/ hämtat 2017-04-23 / tS

Vilket år bytte Sverige till den gregorianska kalendern (den nya stilen)?

Sverige bytte till den gregorianska kalendern (den nya stilen) den 1 mars 1753. *Det gjordes genom att man tog bort **elva dagar** i februari 1753 för att kalendern på så vis skulle hamna i fas med den gregorianska.*

Alltsedan Sverige blev kristet någon gång runt 1100-talet användes den julianska tideräkningen i Sverige. Den julianska kalendern som infördes av Julius Caesar år 46 fvt var betydligt bättre än tidigare kalendrar, men fortfarande hade den inte riktigt löst problemet med **skottår och årets längd**. Det julianska året (med ett skottår vart fjärde år) var i snitt 365,25 dagar. Det astronomiska året är 365,2422 dagar. Detta gör en skillnad på 11 minuter och 14 sekunder per år, vilket kan tyckas lite. På 128 år växer dock felet till ett helt dygn.

Felet i kalendern blir problematiskt t.ex. i förhållande till **solstånd** och **dagjämningspunkterna**. Vårdagjämningen inföll 24 mars när den julianska kalendern skapades. Ett drygt sekel senare var vårdagjämningen den 23 mars. Detta i sin tur blir problematiskt för **påsk** eftersom den är knuten till vårdagjämningen.

Skillnad mellan den julianska och den gregorianska kalendern

Först under 1500-talets andra hälft kom den julianska kalendern på allvar att utmanas av den kalender som kommit att kallas den gregorianska, av sin upphovsman Gregorius XIII. Det som skiljer den gregorianska kalendern från den julianska är reglerna för **vilka år som är skottår**. I den julianska var ju vart fjärde år skottår, utan undantag. Men i den gregorianska kalendern så

hoppade [man] över skottdagarna varje jämnt hundratal år om hundratalssiffran inte är jämnt delbar med fyra

Åren 1700, 1800, 1900 och 2100 är alltså inte skottår, men år 1600 och år 2000 är skottår i den gregorianska.

De första länderna att införa den gregorianska kalendern var de katolska, ex. Spanien, Italien, Portugal och Österrike. Det skedde i oktober 1582. Torsdagen den 4 oktober 1582 följdes i dessa länder av den 15 oktober 1582.

Cyclus Epa& An. Cor. 1582.	Die Dni- cal.	Kal.	Dies Men- lis.	OCTOBER. Cui defunt decem dies pro Correctione Anni Solaris.
xxij	A	Kal.	1	Remigij Episcopi & Confes.
xxj	b	vj	2	
xx	c	v	3	
xix	d	4. No.	4	Francisci Confes. dupl.
xvij	A	Idus	15	Dionysij, Rustici, & Eleuth- rij mart. femi. cum com. S. Marci Papæ & confes. & SS. Sergij, Bachi, Marcelli, & Apuleij marty.
xvij	b	xvij	16	Calisti Papæ & mar. femid.
xvi	c	xvj	17	
xv	d	xv	18	Lucæ Evangelistæ. dupl.
xiiij	e	xiiij	19	
ij	f	xij	20	
ij	g	xij	21	Hilarionis Abbatis. & com. SS. Vrsulæ & soc. Virgin. & marty.
		xj	22	
	b	x	23	
xxix	c	ix	24	
xxvij	d	vij	25	Chrystanti & Dariz marty.
xxvi	e	vij	26	Euaristi Papæ & marty.
xxv	f	vj	27	Vigilia.
25	g	v	28	Simonis & Iudæ Apostolo- rum. duplex.
xxiiij	A	iiiiij	29	
xxij	b	iii	30	
xxj	c	iiij	31	Vigilia.

Bilden visar en kalender från oktober 1582 – där man kan se att tio dagar saknas.

Eftersom det fanns en konflikt mellan bl.a. katoliker och protestanter i Europa dröjde det långt tid innan andra länder införde den gregorianska kalendern.

Hur Sverige bytte till den gregorianska kalendern

Sverige var sedan mitten av 1500-talet protestantiskt och konflikten med katoliker hade förstärkts under 1600-talet. När katolska länder bytte till den bättre gregorianska kalendern var Sverige inte villigt att följa efter med en gång. Och när landet väl bestämde sig att byta kalender gjordes det på ett sätt som skapade stor förvirring under 1700-talet. Så här skriver Lodén:

Först år 1700 gjordes emellertid det första halvhjärtade försöket att närma sig den nya stilen. Enligt den gamla (julianska)stilen skulle detta år vara ett skottår. Enligt den nya skulle skottdagen uteslutas /../ För att inte avlägsna sig mer än tio dagar från den nya stilen beslöt man i Sverige /../ att år 1700 utesluta skottdagen men i övrigt inte företa några ingrepp i kalendern.

Tanken var att övergången från den gamla till den nya stilen skulle ske gradvis. Detta skulle ske genom att den svenska kalendern skulle utesluta skottår de följande fyrtio åren. På så vis kunde man på ett knappt halvsekel komma i fas med de extra elva dagar som den gregorianska kalendern låg före den svenska.

Av olika skäl (t.ex. att Karl XII befanns sig utomlands stor del av tiden) så glömdes de nya reglerna bort både år 1704 och 1708. Mellan åren 1700 och 1712 hade Sverige alltså en helt egen kalender som varken låg i fas med den julianska eller den gregorianska kalendern, något som blev väldigt svårt rent praktiskt. Ifrån Turkiet hade kung Karl XII begränsade möjligheter att styra Sverige. Lodén skriver:

Det lär i alla fall i god tid före utgivandet av 1712 års almanacka ha anlänt ett kungligt brev från lyxhotellet i Bender, innehållande en befallning att återinföra den gamla stilen i Sverige.

Och 1712 valde Sverige att återigen införa den julianska kalendern genom att efter den 29 februari 1712 lägga in en extra dag – den 30 februari. År 1712 innehöll alltså 367 dagar, vilket är helt **unik i modern tid**.

Kalenderblad från svensk almanacka – februari 1712 (notera 30 februari)

Nästa gång en kalenderreform kom på tal var i mitten av 1700-talet. Fler och fler länder hade bytt till den gregorianska (bl.a. Storbritannien 1752) och det blev till slut ohållbart för Sverige att behålla den julianska kalendern.

År 1753 var det dags och då gjorde man bytet direkt genom att i februari 1753 helt enkelt plocka bort elva dagar. Den 17 februari följdes av den 1 mars. Den 18 till 28 februari 1753 finns alltså inte i svensk historia, ett problem för bl.a. släktforskare som skall bedöma hur gamla människor som levde vid den här tiden då reformationen blev.

Under flera år efter reformen 1753 hade svenska almanackor parallella datum som visade både "den gamla stilen" (datum enligt juliansk kalender) och "den nya stilen" (datum enligt den gregorianska kalendern).

Skrivet av Mattias Axelsson (2013-06-26)

Källa:

Lodén, Lars Olof (1968) *Tid – en bok om tideräkning och kalenderväsen* Bonnier: Stockholm